

Piotr Romanowski, Adam Wicher

Na tropie człowieka. Kulisy powstawania filmu i zapisu antropologicznego

Filmowanie w terenie wcale nie musi być trudne. Etnograf powinien jednak dobrze poznać wyposażenie, z jakim udaje się w teren, mieć pojęcie na temat tego, jak opowiedzieć o zdarzeniu, które ma zamiar uwiecznić, a przede wszystkim zaangażować się w interesujący go temat.

Skromny warsztat – niezbędne minimum.

Wyposażenie filmowca-etnografa:

1. Kamera filmowa, najlepiej mająca możliwość ręcznego ustawiania przystony obiektywu, czasu naświetlania klatki filmowej, poziomu dźwięku.
2. Zewnętrzny rejestrator dźwięku, dający możliwość nagrywania przy pomocy mikrofonu pojemnościowego lub kierunkowego.
3. Statyw do kamery.
4. Oświetlenie (np. prosta lampa nakamerowa)
5. Zapasowe zasilanie do kamery, dyktafonu etc.
6. Zapasowe nośniki zapisu (karty pamięci, kasety DV, etc.)

Jak przygotować się do filmowania w terenie?

Przygotowania dalsze (zanim udamy się w teren):

- sprawdzić stan kamery (przetrzeć obiektyw, zobaczyć czy przypadkowo nie jest włączona jakaś niepożądana funkcja);
- sprawdzić poziom naładowania baterii;
- zastanowić się nad doбором formatu obrazu (np. 4:3 lub 16:9) oraz poziomem jakości filmu (np. DV, HD, full HD);
- przyszykować cały sprzęt (kamera, statyw, rejestrator dźwięku, oświetlenie);
- przygotować nośniki (np. kasetę, kartę pamięci)

Przygotowania bliższe (na miejscu akcji):

- rozstawić sprzęt (np. w przypadku filmowania statycznego podłączyć kamerę do stałego źródła zasilania);
- skontrolować nastawy w kamerze (balans bieli, poziom dźwięku, przysłona, filtr szary-ND, ostrość, czas naświetlania klatki – standardowo 1/50 sek.) oraz w rejestratorze dźwięku (dobór głośności, właściwe podłączenie mikrofonu);
- upewnić się, czy stopka od statywu jest solidnie przymocowana do kamery;
- zatroszczyć się o właściwe oświetlenie miejsca akcji;
- być gotowym na nieprzewidziane sytuacje (brak prądu, zepsuty nośnik, nagła zmiana miejsca akcji).

Jak zachowywać się w terenie z kamerą?

Poczuć się pewnie w terenie (co przychodzi wraz z upływającym czasem). Pomoże w tym dobra znajomość swojego wyposażenia. Jeśli uporamy się ze wstępnym ustawieniem wszystkich parametrów zapisu zadbajmy o to, co znajduje się w kadrze. Dobierzmy interesujący nas sposób ujęcia sytuacji. Nie wykonujmy zbyt pochopnych, nerwowych ruchów. Idealną sytuacją jest, kiedy „stapiamy się w jedno” z kamerą, stanowi ona przedłużenie naszych oczu, kiedy nagrywa ona w

sposób chcemy.

Warto znać elementarne zasady rzemiosła filmowego

Etnograf-filmowiec powinien znać zasady sztuki operatorskiej i reżyserskiej na tyle, by swobodnie wykorzystywać je na potrzeby realizacji założeń swojej pracy. Dobrą szkołą reportażu filmowego może być dla niego oglądanie filmów innych autorów. Zapoznanie się z filmami kręconymi przez środowisko antropologiczne może być bezcennym źródłem inspiracji i pomysłów na potrzeby własnych projektów.

Warto też posługiwać się terminologią filmową:

- ujęcie, scena, sekwencja, przebitka, mastershot;
- rodzaje kątów widzenia: obiektywny kąt widzenia, subiektywny kąt widzenia (kamera w oku widza, kamera w oku bohatera, kamera jako niewidoczna publiczność), kamera jako punkt widzenia;
- rodzaje planów filmowych: plan totalny, plan ogólny, plan amerykański, plan średni, plan podwójny, półzbliżenie, zbliżenie, mocne zbliżenie, detal;
- rodzaje ujęć: standardowe, panorama, jazda, perspektywa żabia, perspektywa ptasia, kontrplan (przeciwujęcie), przebitka;
- kąt filmowania obiektów: na wprost (od frontu), pod kątem (np. 3/4);
- zasada nieprzekraczalności osi akcji (oraz możliwości jej łamania);
- technika trzech ujęć (np. od ogółu do szczegółu);
- filmowanie na zakładkę;
- ciągłość kierunków: kierunki dynamiczne, kierunki kontrastujące, kierunki neutralne;
- kompozycja obrazu: linie równoległe, akcja „po przekątnej”, wpisanie w trójkąt;
- równowaga wizualna: formalna (symetryczna), nieformalna (niesymetryczna).

Przydatne, darmowe programy do montażu filmowego i dźwięku

Film:

<http://www.dobreprogramy.pl/Windows-Movie-Maker,Program,Windows,11546.html>

Portal, gdzie opisane są także inne programy:

<http://www.dobreprogramy.pl/Tworzenie-i-edycja-filmow,Kategoria,Windows,46.html>

Dźwięk:

<http://www.dobreprogramy.pl/Audacity,Program,Windows,11826.html>

Portal, gdzie opisane są także inne programy:

<http://www.dobreprogramy.pl/Tworzenie-i-edycja-muzyki,Kategoria,Windows,47.html>

Literatura:

Block B., Opowiadanie obrazem. Tworzenie wizualnej struktury w filmie, telewizji i mediach cyfrowych, Warszawa 2010.

Konrad K., Światło w filmie, Warszawa 2010.

Łukowski M., Polski film etnograficzny. Wybrane eseje, Warszawa 1987.

Mascelli J.V., 5 tajemnic warsztatu filmowego, Warszawa 2008.

Murch W., W mgnieniu oka. Sztuka montażu filmowego, Warszawa 2006.